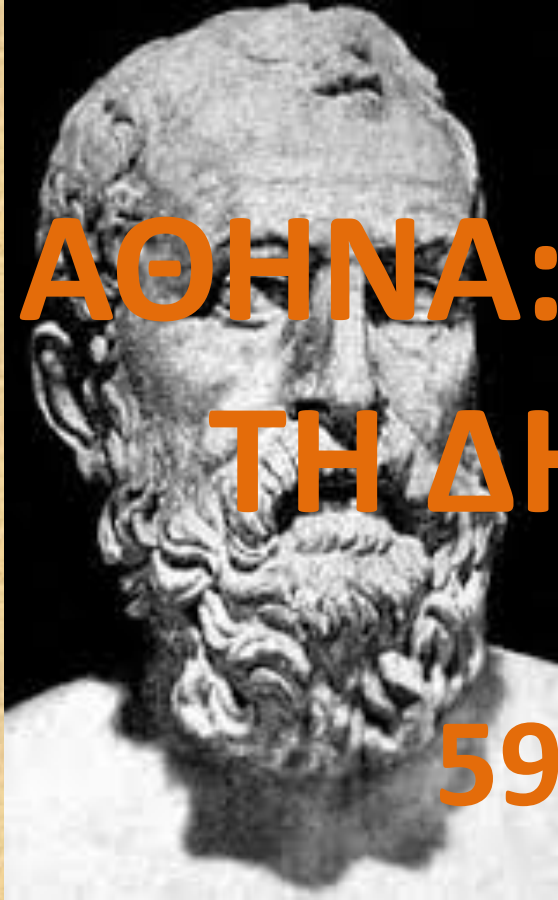

ΑΘΗΝΑ: ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

594-508 π.Χ.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΔΡΑΚΟΝΤΑ (624 π.Χ.)

- Ποια απήχηση είχε η καταγραφή των νόμων:

Η καταγραφή των νόμων ικανοποίησε **ένα μέρος των πολιτών**
(τους αρίστους)

- Το σημαντικότερο κοινωνικό πρόβλημα της εποχής:

Όμως, το οξύ οικονομικό πρόβλημα που ανάγκαζε όσους δεν μπορούσαν να ξεπληρώσουν τα χρέη τους να γίνουν δούλοι (**φτωχοί αγρότες**) προκάλούσε συνεχή αναταραχή.

Η επιλογή του Σόλωνα ως αισυμνήτη – διαλλακτής:

- Το **594** π.Χ., οι Αθηναίοι επέλεξαν το Σόλωνα, ποιητή και έναν από τους **επτά σοφούς**, να δώσει λύση στα δύσκολα προβλήματα της πόλης.

Οι Επτά Σοφοί της Αρχαιότητας

- **Οι Επτά Σοφοί ήταν:** ο Θαλής ο Μιλήσιος, ο Χίλων ο Λακεδαιμόνιος, ο Πιττακός ο Μυτιληναίος, ο Βίας ο Πριήνιος, ο Κλεόβουλος ο Ρόδιος, ο Σόλων ο Αθηναίος, ο Περίανδρος ο Κορίνθιος.
- Οι Επτά Σοφοί οι οποίοι έζησαν και χάρισαν τη γνώση και την εμπειρία τους **κατά τον 7ο και τον 6ο αιώνα π.Χ.**, αποτελούν σημαντικές μορφές της ιστορίας της αρχαίας Ελλάδας. Δεν είναι λίγοι μάλιστα αυτοί που τους θεωρούν θεμελιωτές της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας. Για κάποιους ιστορικούς η φιλοσοφία ξεκίνησε αργότερα, όμως οι Επτά Σοφοί είναι αυτοί που άρχισαν να θέτουν σε αμφισβήτηση τις καθιερωμένες αντιλήψεις για τη ζωή και τον κόσμο και να επιζητούν να κατανοήσουν το μυστήριο της ύπαρξης ώστε να δώσουν απαντήσεις σε θεμελιώδη ερωτήματα που απασχολούν τον άνθρωπο ακόμη και σήμερα (**δημιουργία κόσμου, εξέλιξη ζωής, καταγωγή ανθρώπου, θάνατος, ύπαρξη του θεού, ευτυχία....**)
- **Πρωταρχικό μέλημα των Επτά Σοφών ήταν να διδάξουν πού θα πρέπει ο άνθρωπος να αναζητήσει την αληθινή ευτυχία τόσο ως πολίτης όσο και ως άτομο**, τονίζοντας πάντα πως ο άνθρωπος είναι πρώτα άτομο και μετά πολίτης. Οι Επτά Σοφοί προέρχονταν από διαφορετικές επιστήμες (ιατρική, αστρονομία, αρχιτεκτονική, νομικές επιστήμες κ.λ.π.) και αναζητούσαν απαντήσεις σε θέματα κοινωνικά, θρησκευτικά, πολιτικά, επιστημονικά και ηθικά. Οι «πνευματικές» αναζητήσεις και οι σοφές διδαχές των Επτά Σοφών σε συνδυασμό με η πανελλήνια κυκλοφορία έργων που περιείχαν πληροφορίες για το βίο τους και αποφθέγματά τους συνέβαλαν στην πολιτιστική ενοποίηση του ελληνικού κόσμου και στη δημιουργία μιας κοινής φιλοσοφικής – ηθικής αντίληψης /κουλτούρας.
- Οι πεφωτισμένοι αυτοί άνθρωποι εξέφραζαν τις απόψεις τους για τα διάφορα θέματα **με σπουδαία γνωμικά** που έχουν μείνει στην ιστορία και χρησιμοποιούνται ακόμα και σήμερα, όπως :
 - *Γνώθι Σαυτόν. Μέτρον Άριστον. Μηδέν Άγαν.*
 - *Μη προτρεχέτω η γλώττα της διανοίας. Μην επιθυμείς το αδύνατον.*
 - *Μηδένα πρό του τέλους μακάριζε.*
- *Ο τίμιος πολιτικός άνδρας πρέπει όταν εγκαταλείπει την εξουσία να φεύγει όχι πλουσιότερος αλλά ενδοσώτερος.*

Σόλων ο Αθηναίος 640-560 π.Χ.

Ο Σόλων γεννήθηκε στην Αθήνα. Πατέρας του ήταν ο Εξεκεστίδης, ο οποίος καταγόταν από το γένος των Μεντιδών, όπου ανήκε και ο τελευταίος βασιλιάς της Αθήνας Κόδρος. Η μητέρα του ήταν εξαδέλφη της μητέρας του τύραννου Πεισίστρατου και καταγόταν από το γένος των Νηλειδών.

Μολονότι η γενιά του Σόλωνος ήταν αρχοντική, η οικογένειά του δεν ήταν πλούσια. Έτσι ο Σόλων αναγκάστηκε να ακολουθήσει τον πατέρα του στο επάγγελμα του εμπόρου, που του έδωσε την ευκαιρία να ταξιδέψει σε πολλά μέρη και να αποκομίσει γνώσεις και σοφία εκτός από πλούτο. Ωστόσο ο Σόλων δεν ήταν μόνο έμπορος, ήταν και ποιητής. Κατά τον Διογένη τον Λαέρτιο η ποιητική παραγωγή του Σόλωνος ανερχόταν σε 4.000 στίχους, εκ των οποίων έχουν διασωθεί γύρω στους 300.

Με όπλο ακριβώς την ποίησή του ο Σόλων έκανε την πρώτη του «εκστρατεία» εναντίον της πολιτικής ηττοπάθειας των συμπατριωτών του, τους οποίους εμπύχωσε στην αγορά να ανακτήσουν τη Σαλαμίνα από τους Μεγαρείς (596 π.Χ.).

Οι κοινωνικές μεταρρυθμίσεις του Σόλωνα

- Με την επιτυχία του στη Σαλαμίνα και με τη φήμη του σοφού, ο Σόλων εκλέχτηκε **επώνυμος άρχων** της Αθήνας για το έτος **594/3 π.Χ.** με διευρυμένες εξουσίες: «**διαλλακτής**», για να μπορέσει να διευθετήσει τις ταξικές διαφορές, και «**νομοθέτης**», για να ρυθμίσει τη νομοθεσία.
- Το κυριότερο από τα νομοθετικά μέτρα που έλαβε ο Σόλων ήταν η **σεισάχθεια**, νόμος που καταργούσε τα χρέη από δανεισμό με υποθήκη ακίνητης περιουσίας και **επί σώμασι**, δηλαδή τα χρέη κυρίως των αγροτών οι οποίοι, μη μπορώντας να τα ξεπληρώσουν, είχαν χάσει τις περιουσίες τους και είχαν πουληθεί δούλοι εντός και εκτός της Αττικής. Με τη **σεισάχθεια** ο Σόλων σήκωσε το άγχος - το βάρος - από τους ώμους των ασθενέστερων οικονομικά πολιτών, οι οποίοι είχαν περιέλθει σε κατάσταση κοινωνικής εξαθλίωσης. Όσοι είχαν πουληθεί δούλοι για χρέη απελευθερώθηκαν και επέστρεψαν στα σπίτια τους.
- Το δεύτερο μέτρο που πήρε ο Σόλων ήταν να χωρίσει τους πολίτες της Αθήνας **σε κοινωνικές τάξεις ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση και όχι με βάση την καταγωγή**, όπως γινόταν ως τότε. Το σύστημα ήταν «τιμοκρατικό», από το τίμημα, δηλαδή την περιουσία του κάθε πολίτη. Έτσι στην Αττική υπήρχαν πλέον τέσσερις κοινωνικές τάξεις: οι Πεντακοσιομέδιμνοι (Ιππείς οι οποίοι μπορούσαν να διατηρούν πολεμικά άλογα), δηλαδή όσοι είχαν ετήσιο εισόδημα πάνω από 500 μεδίμνους (δοχεία με τα οποία μετρούσαν κυρίως τα στερεά αγροτικά προϊόντα και χωρούσαν γύρω στα 70 κιλά) σε σιτάρι, λάδι ή αντίστοιχης αξίας χρήμα, οι Τριακοσιομέδιμνοι (Ιππείς) με το ανάλογο εισόδημα, και ακολουθούσαν οι Διακοσιομέδιμνοι (Ζευγίτες, που κατείχαν τουλάχιστον ένα ζευγάρι βόδια) και τελευταίοι οι Θήτες, που το εισόδημά τους προερχόταν από αμειβόμενη εργασία (θητεία) και ήταν μικρότερο των διακοσίων μεδίμνων.
- Ανάλογα ρυθμίστηκε και η **φορολογία (εισφορές)**.

«Κοινά» για όλους

- Η Εκκλησία του Δήμου παρέμενε το κυρίαρχο διοικητικό σώμα της Αθήνας, το οποίο συνερχόταν στην Πνύκα, απαρτιζόταν από πολίτες άνω των 25 ετών και εξέλεγε τους άρχοντες της πόλης από τις δύο ανώτερες τάξεις.
- Ο Σόλων ίδρυσε τη **Βουλή των Τετρακοσίων**, σώμα συμβουλευτικό επί των προτάσεων που υποβάλλονταν στην Εκκλησία του Δήμου.
- Ο **Αρειος Πάγος** εξακολούθησε να είναι το ανώτατο δικαστήριο του κράτους.
- Παράλληλα ο Σόλων ίδρυσε την **Ηλιαία** όπου συμμετείχαν όλοι οι πολίτες και όπου εκδικάζονταν οι υποθέσεις για όλα τα αδικήματα εκτός από τον φόνο, τον εμπρησμό και την απόπειρα κατάλυσης του πολιτεύματος, τα οποία εκδικάζονταν στον Αρειο Πάγο.
- Οι αποφάσεις των **9 αρχόντων** έπαψαν να είναι τελεσίδικες και μπορούσαν να εφεσιβληθούν στην Ηλιαία.
- **Σοβαρό παράπτωμα για τον Σόλωνα ήταν η αδιαφορία του πολίτη για τα κοινά.** Θέσπισε λοιπόν νόμο ο οποίος προέβλεπε τη στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων όσων δεν συντάσσονταν με κάποια από τις αντίπαλες πολιτικές παρατάξεις.

Δικαιότεροι νόμοι

- Οι νόμοι του Σόλωνος γράφτηκαν σε ξύλινους πίνακες και στήθηκαν στο **Πρυτανείο** ώστε να μπορούν να τους διαβάζουν όλοι οι πολίτες.
- **Με τον Σόλωνα αρχίζει και το δικαίωμα της διαθήκης.** Ως τότε την περιουσία όποιου πέθαινε άτεκνος την κληρονομούσαν οι συγγενείς του. Στο εξής ο πολίτης χωρίς παιδιά μπορούσε να κληροδοτήσει τα υπάρχοντά του σε όποιον ήθελε.
- Μολονότι ο Σόλων **δεν πρόσφερε στην Αθήνα την απόλυτη κοινωνική δικαιοσύνη και πολιτική σύμπνοια** - οι αγρότες περίμεναν αναδασμό της γης και οι ευπατρίδες ήθελαν να μη θιγούν τα προνόμιά τους - **οι νόμοι του, αντικαθιστώντας τους άδικους «δρακόντειους» νόμους του Δράκοντα, κατόρθωσαν να περιορίσουν την κοινωνική αδικία και να δώσουν στην Αθήνα μια βάση για αντιπροσωπευτικότερο πολιτικό σύστημα.**
- Αφού ολοκλήρωσε το έργο του ο Σόλων έφυγε από την Αθήνα εξορκίζοντας τους συμπολίτες του **να μην αλλάξουν τους νόμους του για δέκα χρόνια και ταξίδεψε στην Αίγυπτο, στην Κύπρο και αλλού.** Η φήμη του απλώθηκε σε όλον τον τότε γνωστό κόσμο συγκαταλέγοντάς τον ανάμεσα στους επτά σοφούς. **Η θρυλική συνάντησή του με τον βασιλιά της Λυδίας Κροίσο, που την αναφέρει ο Ηρόδοτος και από την οποία προέρχεται το απόφθεγμα «μηδένα προ του τέλους μακάριζε», φαίνεται ότι δεν έχει ιστορική βάση.**
- Ο Σόλων επέστρεψε στην Αθήνα το 562 π.Χ. και τη βρήκε να σπαράζεται πάλι από πολιτικές έριδες. Προσπάθησε **να αποτρέψει την τυραννίδα του Πεισίστρατου** αλλά δεν τα κατάφερε. **Ο Πεισίστρατος κατέλαβε την εξουσία ως τύραννος το 560 π.Χ. και τον ίδιον χρόνο πέθανε ο Σόλων.**

ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΑ (594 π.Χ.)

Α. Η ΣΕΙΣΑΧΘΕΙΑ

- Απελευθέρωσε αυτούς που είχαν γίνει δούλοι λόγω χρεών.
- Απαγόρευσε το δανεισμό με εγγύηση την προσωπική ελευθερία του δανειζόμενου.
- → Αυτή είναι η περίφημη διάταξη της νομοθεσίας του Σόλωνα, γνωστή ως **σεισάχθεια**, με την οποία λυτρώθηκε η αγροτική τάξη.

Β. Η ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΕ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ

- Ένα άλλο μέτρο, με το οποίο ο Σόλωνας αποδυνάμωσε το αριστοκρατικό πολίτευμα, ήταν η διαίρεση των πολιτών σε **τέσσερις τάξεις**
 - 1. πεντακοσιομέδιμνοι,**
 - 2. Τριακοσιομέδιμνοι ή Ιππείς,**
 - 3. Διακοσιομέδιμνοι ή ζευγίτες,**
 - 4. θήτες].**
- Ως βάση για τη συμμετοχή στα αξιώματα έθεσε **το εισόδημα και όχι την καταγωγή**. Ανάλογα όρισε και τα αξιώματα.
- Αυτό σημαίνει πως στην εξουσία δε θα συμμετέχουν μόνο οι ευγενείς, αλλά όλοι όσοι είναι **πλούσιοι, δηλαδή και οι έμποροι και οι πλοιοκτήτες κ.ά.**

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΑ

- Εκκλησία του Δήμου:

Διεύρυνε τον πολιτικό ρόλο της **Εκκλησίας του Δήμου**, στην οποία έπαιρναν μέρος όσοι Αθηναίοι πολίτες είχαν συμπληρώσει το **20ο** έτος της ηλικίας τους.

- Βουλή των 400:

Θέσπισε κι ένα άλλο όργανο, τη **Βουλή των Τετρακοσίων** η οποία προετοίμαζε τα θέματα που συζητούνταν στη συνέλευση του λαού, δηλ. στην Εκκλησία του Δήμου.

- Ηλιαία:

Καθιέρωσε το **δικαστήριο** της **Ηλιαίας**, στο οποίο συμμετείχαν με **κλήρωση** άτομα από όλες τις τάξεις. **Με το μέτρο αυτό στόχευε →**

- στην καλύτερη απονομή της δικαιοσύνης
- την εξάλειψη των ανισοτήτων.

- Υποχρεωτική συμμετοχή στα κοινά:

Για να πετύχει, εξάλλου, ο Σόλωνας την **ενεργό συμμετοχή των πολιτών στα κοινά**, ψήφισε νόμο με τον οποίο στερούσε τα πολιτικά δικαιώματα (**ατιμία**) από όσους **δεν έπαιρναν σαφή θέση πάνω στα κοινωνικά και πολιτικά θέματα**.

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΑ

- Τα μέτρα του Σόλωνα **ανακούφισαν τη λαϊκή τάξη**
- **Εξίσωσαν τους πλούσιους με τους ευγενείς.**

Η ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΥΡΑΝΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ (561-510 π.Χ.)

Α. Η ΝΕΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΤΑΡΑΧΗ ΚΑΙ Ο ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ (561-527 π.Χ.)

- Αλλά επειδή η γη εξακολουθούσε να είναι στα χέρια λίγων, το αίτημα για **ξαναμοίρασμα (αναδασμό) της γης** ήλθε **πάλι στην επιφάνεια**.
- Τις ταραχές εκμεταλλεύτηκε ο **Πεισίστρατος**, ένας φιλόδοξος ευγενής, ο οποίος με τη συμπαράσταση του λαού κατέλαβε την εξουσία και επέβαλε **τυραννικό πολίτευμα**.
- **Τα «κατά»:** Ο Πεισίστρατος **στέρησε από τους Αθηναίους ελευθερίες** που με αγώνες είχαν κατακτήσει.
- **Τα «υπέρ»:** Συνέδεσε, όμως, το όνομά του με **σημαντικά εξωραϊστικά έργα** (Εννεάκρονος πηγή, νέα Αγορά, τελεστήριο της Ελευσίνας κ.ά.), καθώς και με την προσπάθεια για **δημιουργία βιβλιοθήκης**.

Β. ΟΙ ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΙΔΕΣ (527-510 π.Χ.)

- Μετά τον θάνατό του, το 527 π.Χ., την εξουσία ανέλαβε ο γιος του **Ιππίας**, και ο αδερφός του **Ίππαρχος**.
- Ο **Ίππαρχος** δολοφονήθηκε το **514 π.Χ.** από τον **Αρμόδιο και τον Αριστογείτονα**.
- Λίγο αργότερα, το **510 π.Χ.** οι Αθηναίοι **ανέτρεψαν τον Ιππία**.

Πεισίστρατος περίπου 600-527 π.Χ.

Ο αθηναίος πολιτικός Πεισίστρατος, γόνος αριστοκρατικής οικογένειας, καταγόταν από τη Βραυρώνα της Αττικής. Το όνομα του πατέρα του ήταν Ιπποκράτης και η μητέρα του, από το γένος των Νηλειδών της Πύλου, ήταν εξαδέλφη της μητέρας του Σόλωνα. Ο Πεισίστρατος έγινε πολύ δημοφιλής στην Αθήνα όταν το 570 π.Χ., κατά τον πόλεμο των Αθηναίων με τους Μεγαρείς, κατέλαβε ως άρχων πολέμαρχος τη Νισαία, το λιμάνι των Μεγάρων.

Δεινός ρήτορας ο Πεισίστρατος εκμεταλλεύθηκε την πολιτική και κοινωνική αστάθεια της Αθήνας μετά τις μεταρρυθμίσεις του Σόλωνα και συσπείρωσε γύρω του τα δυσαρεστημένα τμήματα του πληθυσμού, όπως τους μικροκτηματίες των άγονων ορεινών περιοχών και τους ακτήμονες, γι' αυτό και η παράταξή του ονομάστηκε των Διακρίων (ή Υπερακρίων ή Επακρίων). Ως τότε στην Αττική κυριαρχούσαν δύο παρατάξεις, των Πεδιακών, που εκπροσωπούσε τους πλούσιους γαιοκτήμονες με αρχηγό τον Λυκούργο, και των Παραλίων, με οπαδούς τους πολίτες μεσαίων εισοδημάτων και με αρχηγό τον Μεγακλή, ο οποίος έκλινε περισσότερο προς τη συνέχιση της μετριοπαθούς πολιτικής του Σόλωνα.

Επινοητικός και εξαιρετικά φιλόδοξος ο Πεισίστρατος επιχείρησε τρεις φορές να γίνει τύραννος της Αθήνας. Οι δύο πρώτες τυραννίδες του ήταν βραχύβιες (560 – 556 π.Χ.) αλλά με την τρίτη ο Πεισίστρατος παρέμεινε στην εξουσία ως τον θάνατό του (545 – 527 π.Χ.).

Πολιτικά και Κοινωνικά μέτρα του Πεισίστρατου

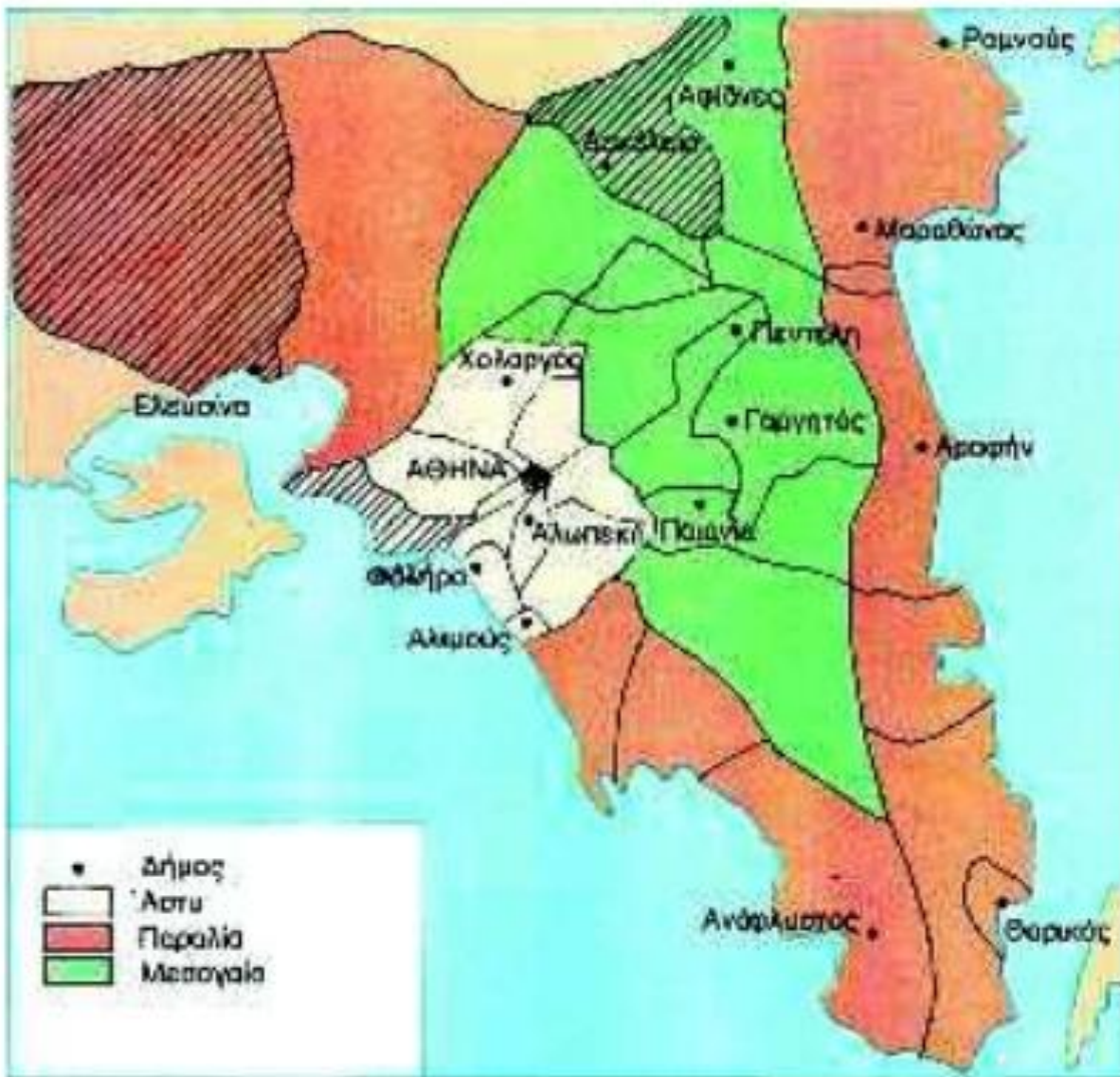
- Ο Πεισίστρατος αν και σφετερίστηκε την εξουσία, **δεν κατέλυσε τους ισχύοντες θεσμούς και διατήρησε τον υπάρχοντα διοικητικό μηχανισμό της Αθήνας**. Αντίθετα **σεβάστηκε τους νόμους του Σόλωνα** παρ' ότι εκείνος στην πρώτη τυραννίδα του Πεισίστρατου είχε κάνει το παν για να μπορέσει να τον διώξει από την εξουσία. **Φυσικά ο Πεισίστρατος είχε τον έλεγχο των πάντων** (φρόντισε να τοποθετήσει σε όλες τις θέσεις-κλειδιά συγγενείς του ή ανθρώπους της απόλυτης εμπιστοσύνης του).
- **Επίσης κατάφερε με ειρηνικά μέσα να αφοπλίσει τους Αθηναίους** πείθοντάς τους ότι θα τους προστάτευε με στρατό που θα τον πλήρωνε από τα δημόσια έσοδα, **και έστρεψε τα ενδιαφέροντά τους σε παραγωγικότερες ασχολίες αντί του πολέμου**.
- Για να διασφαλίσει το καθεστώς του από τους αντιφρονούντες ο Πεισίστρατος **εξόρισε όλους εκείνους που αρνήθηκαν να συμβιβαστούν, όπως τους Αλκμεωνίδες**.
- Ως πρώην αρχηγός των Διακρίων ο Πεισίστρατος κράτησε τις υποσχέσεις που έδινε κάποτε στους οπαδούς του: **τα κτήματα που δήμευσε από τους εξόριστους Παραλίους και Πεδιακούς τα μοίρασε στους ακτήμονες και έκανε αναδασμό της γης**, κάτι που δεν είχε τολμήσει να κάνει ο Σόλων.
- Επιπλέον **έδωσε στους αγρότες χαμηλότοκα δάνεια** ώστε τους μήνες όπου περίμεναν να συλλέξουν τη σοδειά τους να μην αναγκάζονται να μπαίνουν στην πόλη αναζητώντας δουλειά.
- Θέσπισε επίσης **κινητά δικαστήρια** τα οποία περιόδευαν στην ύπαιθρο για την επίλυση των διαφορών. Με τον τρόπο αυτό ο Πεισίστρατος περιόρισε την αστυφιλία και αύξησε την αγροτική παραγωγή.

Η γ' τυραννίδα του Πεισίστρατου περίοδος οικονομικής, πνευματικής και πολιτιστικής ανάπτυξης και ειρήνης

- Ο Πεισίστρατος ενθάρρυνε και τη βιοτεχνία και το εμπόριο και επέβαλε τη φορολογία της δεκάτης (10% επί του εισοδήματος). Με τα χρήματα που εισέπραττε από τους φόρους κατασκεύασε δρόμους και πολλά άλλα δημόσια έργα, μνημεία και ναούς που ομόρφυναν την Αττική αλλά ταυτόχρονα πρόσφεραν δουλειά στον αστικό πληθυσμό. Μερικά από τα διασημότερα έργα της εποχής του Πεισίστρατου ήταν *το υδραγωγείο, η Εννεάκρουνος ή Καλλιρρόη, το Εκατόμπεδον στην Ακρόπολη προς τιμήν της Αθηνάς, εκεί όπου αργότερα χτίστηκε ο Παρθενώνας, και ο ναός του Ολυμπίου Διός, ο οποίος τελικά ολοκληρώθηκε αιώνες αργότερα από τον ρωμαίο αυτοκράτορα Αδριανό.*
- Μεγάλος προστάτης των γραμμάτων και των τεχνών υπήρξε επίσης ο Πεισίστρατος. Στην εποχή του καταγράφηκαν για πρώτη φορά τα Ομηρικά Επη και στην πλουσιότερη βιβλιοθήκη του είχαν πρόσβαση όλοι οι πολίτες. Η αττική αγγειοπλαστική επί των ημερών του γνώρισε μεγάλη άνθηση.
- Στο πλαίσιο της φιλολαϊκής πολιτικής του ο Πεισίστρατος **αναδιοργάνωσε και αναβάθμισε τις κυριότερες εορτές της Αθήνας, όπως τα Διονύσια και τα Παναθήναια που τόνιζαν την ενότητα του λαού.** Εκτός από τις πομπές και τις τελετουργίες εντάχθηκαν στις εορτές και αθλητικοί, μουσικοί και ποιητικοί αγώνες. Υπάρχουν ιστορικές μαρτυρίες ότι ο Θέσπις, ο προπάτορας του αρχαίου ελληνικού θεάτρου, αναδείχτηκε νικητής στον ποιητικό αγώνα των Μεγάλων Διονυσίων επί Πεισιστράτου, το 535 ή το 533 π.Χ.
- **Ειρηνική τυραννίδα.** Στα 20 σχεδόν χρόνια της τρίτης τυραννίδας του Πεισίστρατου η Αττική **δεν ενεπλάκη σε πόλεμο.** Σύμφωνα με τις ιστορικές μαρτυρίες η τυραννίδα του Πεισίστρατου ήταν μάλλον ήπια, σχεδόν «δημοκρατική».
- Μετά τον θάνατο του Πεισίστρατου τον διαδέχθηκαν οι γιοι του **Ιππίας και Ιππαρχος,** οι οποίοι και υπήρξαν οι τελευταίοι τύραννοι της Αθήνας. **Το τυραννικό πολίτευμα της Αθήνας καταλύθηκε το 510 π.Χ.**

Η ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΛΕΙΣΘΕΝΗ (508 π.Χ.)

Α. Μετά την πτώση της Τυραννίδας	Β. Τα πολιτικά μέτρα του Κλεισθένη	Γ. Οι συνέπειες της μεταρρύθμισης του Κλεισθένη
<p>•Μετά την πτώση της τυραννίας ακολούθησαν πολιτικές διαμάχες ανάμεσα στους ολιγαρχικούς και τους δημοκρατικούς.</p> <p>•Τελικά κερδισμένοι βγήκαν οι δημοκρατικοί, οι οποίοι με αρχηγό τον Κλεισθένη προχώρησαν σε ενέργειες που θεμελίωσαν το δημοκρατικό πολίτευμα (510-8 π.Χ.).</p>	<p>Ο Κλεισθένης πήρε διάφορα μέτρα μερικά από τα οποία είναι τα εξής:</p> <p>1ο) Πρώτο σημαντικό μέτρο ήταν η δημιουργία δέκα φυλών, των οποίων τα μέλη προέρχονταν από διαφορετικές περιοχές της Αττικής. Έτσι έπαψαν η συγγένεια και η καταγωγή να παίζουν ρόλο στην πολιτική ζωή της Αθήνας. Με το μέτρο αυτό ο Κλεισθένης «έδωσε την πολιτεία στον λαό», όπως έγραψε αργότερα ο Αριστοτέλης.</p> <p>2ο) Ένα άλλο μέτρο ήταν η αύξηση της βουλής κατά 100 μέλη. Έτσι η βουλή των 400 που είχε ορίσει ο Σόλωνας έγινε Βουλή των Πεντακοσίων (500).</p> <p>3ο) Για να προστατεύσει τους πολίτες από τον κίνδυνο αύξησης της δύναμης του πολέμαρχου στρατηγού, αύξησε τον αριθμό των στρατηγών σε δέκα.</p> <p>4ο) Κυρίαρχο σώμα έγινε πλέον η Εκκλησία του Δήμου, στην οποία λαμβάνονταν οι πιο σοβαρές αποφάσεις (κήρυξη πολέμου, σύναψη ειρήνης – συμμαχίας, ψήφισμα νόμων, έγκριση απόρριψη προτάσεων Βουλής – άλλων αρχών).</p>	<p>•Με τα μέτρα του Κλεισθένη <u>κάθε πολίτης μπορούσε να συμμετέχει στα πολιτικά αξιώματα</u>.</p> <p>•Δίκαια, λοιπόν, θεωρείται ως ο θεμελιωτής του δημοκρατικού πολιτεύματος.</p> <p>•Οι δημοκρατικοί θεσμοί:</p> <p>α. έκαναν τους πολίτες να ενδιαφέρονται για τα "κοινά", δηλαδή να συμμετέχουν ενεργά στη λειτουργία του πολιτεύματος</p> <p>β. επέφεραν σημαντική αλλαγή στον τρόπο ζωής της πόλης (πολίτες πιο υπεύθυνοι, περιορισμός κοινωνικών ανισοτήτων, ενίσχυση κοινωνικής συνοχής)</p>

Κλεισθένης ο Αθηναίος 570-507 π.Χ.

- Ο Κλεισθένης υπήρξε Αθηναίος πολιτικός του 6ου αι. π.Χ., της οικογένειας των [Αλκμεωνιδών](#). Το 508-507 π.Χ. έθεσε τις βάσεις για τη [δημοκρατική](#) μεταρρύθμιση της [Αθήνας](#).
- Με το τέλος της τυραννίας του [Πεισίστρατου](#) (510 π.Χ.) ανέλαβε να μεταρρυθμίσει το πολίτευμα της Αθήνας και να το καταστήσει δημοκρατικότερο από το πολίτευμα του Σόλωνα. Γι' αυτό τον σκοπό:
 1. Διαχώρισε τους Αθηναίους σε δέκα (10) [φυλές](#) με δέκα-τέσσερις (14) δήμους η καθεμιά. **Οι τέσσερις παλαιές ιωνικές φυλές (Αιγικορείς, Οπλήτες, Γελέοντες, Αργαδείς) αντικαταστάθηκαν με δέκα τεχνητές φυλές** που πήραν τα ονόματά τους από «επωνύμους», δηλαδή συγκεκριμένους, ήρωες της Αττικής, όπως ο Ερεχθεύς, ο Αιγεύς, ο Αίας κτλ. Ο βωμός με τους ανδριάντες των Επωνύμων Ηρώων βρισκόταν στην Αγορά. Σε κάθε φυλή φρόντισε να ανήκουν πολίτες από διάφορες περιοχές της [Αττικής](#) και έτσι **οι πλούσιοι ευγενείς αποδυναμώθηκαν γιατί αποκόπηκαν από ένα μεγάλο μέρος της συγγένειάς τους**. Έτσι έπαψαν η συγγένεια και η καταγωγή να παίζουν ρόλο στην πολιτική ζωή της Αθήνας. Με το μέτρο αυτό ο Κλεισθένης "έδωσε την πολιτεία στον λαό", όπως έγραψε αργότερα ο [Αριστοτέλης](#).
 2. Ο Κλεισθένης έδωσε όλη την εξουσία στην [Εκκλησία του δήμου](#).
 3. Από αυτήν εκλέγονταν και οι δέκα [στρατηγοί](#) που διοικούσαν όχι μόνο το στρατό αλλά και το ίδιο το κράτος.
 4. Επιπρόσθετα, η βουλή των 400, όργανο που θέσπισε ο [Σόλωνας](#) αντικαταστάθηκε **από νέα βουλή με 500** βουλευτές. Αυτοί εκλέγονταν κάθε χρόνο με κλήρο 50 από κάθε φυλή. Έτσι, όλοι οι πολίτες είχαν πιθανότητα να γίνουν κάποτε βουλευτές. Έργο της βουλής ήταν να προετοιμάζει τα θέματα που θα συζητούσε η Εκκλησία του δήμου.
 5. Επίσης, ο Κλεισθένης, για να προστατέψει το νέο πολίτευμα, καθιέρωσε τον [οστρακισμό](#). Κάθε πολίτης έγραφε πάνω σε ένα κομμάτι από σπασμένο αγγείο (όστρακο) το όνομα του πολιτικού που θεωρούσε πιο επικίνδυνο για τη δημοκρατία. Μετρούσαν κατόπιν τα όστρακα και εξόριζαν για 10 χρόνια όποιον είχε συγκεντρώσει 6 χιλιάδες όστρακα με το όνομά του.
 6. Έτσι γεννήθηκε στην Αθήνα η δημοκρατία, το πολίτευμα που δίνει σε όλους του πολίτες το δικαίωμα αλλά και το καθήκον να συμμετέχουν στη διακυβέρνηση του κράτους. Η δημοκρατία ήταν μια από τις πιο σημαντικές κατακτήσεις των αρχαίων Ελλήνων.

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ (8^{ος} αι. – 508 π.Χ.)

ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΑ
(ΑΠΟ ΤΟ 700 Π.Χ.)

9 Άρχοντες
(1 έτος)
ΑΡΙΣΤΟΙ
Κυβέρνηση

Άρειος Πάγος
οι πρώην 9 Άρχοντες
(ισόβια) / **ΑΡΙΣΤΟΙ**
ανώτατο δικαστήριο –
αρμόδιο για τήρηση
νόμων
-- έλεγχος εξουσίας

Εκκλησία του Δήμου
Όσοι πολίτες μπορούσαν να
αγοράσουν τα όπλα τους
περιορισμένες εξουσίες

ΟΛΙΓΑΡΧΙΑ
ΣΟΛΩΝ (ΑΠΟ ΤΟ 594 Π.Χ.)

9 Άρχοντες
(1 έτος)
500 / μνοι + 300 /
μνοι
Κυβέρνηση

Άρειος Πάγος
οι πρώην 9 Άρχοντες
(ισόβια) / 500 / μνοι
+ 300 / μνοι
ανώτατο δικαστήριο –
αρμόδιο για τήρηση
νόμων
-- έλεγχος εξουσίας

Ηλιαία (1 έτος)
Λαϊκό
δικαστήριο
6000 / από όλα
τα κοινωνικά
στρώματα
αρμόδιο για
τήρηση νόμων
έλεγχος
εξουσίας

Βουλή 400
(1 έτος) / από
τις τρεις πρώτες
τάξεις / 30 +
ετών
Προβουλευμάτα
α – θέματα
συζήτησης στην
Εκκλησία του
Δήμου

Εκκλησία του Δήμου
Πολίτες όλων των τάξεων
20+ ετών
αυξημένες εξουσίες

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ (ΑΠΟ ΤΟ 508
Π.Χ.)

Βουλή 500
(1 έτος) / από τις
τρεις πρώτες τάξεις /
30 + ετών
Εξωτερική πολιτική –
Οικονομία πόλης –
Έλεγχος αρχόντων
Προβουλευμάτα –
θέματα συζήτησης
στην Εκκλησία του
Δήμου

10 Στρατηγοί
(1 έτος) ένας
από κάθε
φυλή
στρατιωτικές
και πολιτικές
αρμοδιότητες

Ηλιαία (1 έτος)
Λαϊκό δικαστήριο
6000 / από όλα τα
κοινωνικά
στρώματα
Διευρυμένες
δικαστικές
αρμοδιότητες

9 Άρχοντες
(1 έτος) από
όλα τα
κοινωνικά
στρώματα
Ελάχιστες
αρμοδιότητες
θρησκευτικές,
στρατιωτικές
δικαστικές

Εκκλησία του Δήμου
Πολίτες όλων των τάξεων (ισοπολιτεία)
20+ ετών
Το κορυφαίο πολιτικο-διοικητικό / νομοθετικό σώμα
Αποφάσιζε για ειρήνη, πόλεμο, συμμαχίες, εκλέγει
άρχοντες, ελέγχει άρχοντες, ψηφίζει νόμους, εξορίζει
επικίνδυνους για τη δημοκρατία πολίτες

Άρειος Πάγος
Ελάχιστες
δικαστικές
αρμοδιότητες
(φόνος εκ
προμελέτης –
εμπρησμός)